

Дзітлярыйцы і Мастацтва

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ СЯЮЗА ПІСЬМЕНІКАЎ БССР

У ГЭТЫМ
НУМАРЫ

З ТВОРЧАЙ СПРАВАЗДАЧЫ

НАСУСТРАЧ ДЭКАДЗЕ
НАРОДНАЙ ТВОРЧАСЦІ
ЭСТЭТЫКУ —
У ВЫТВОРЧАСЦЬ
НОВЫЯ ВЕРШЫ
ЗА РАБОЧЫМ СТАЛОМ
ПІСЬМЕНІКА
КАРОТКІЯ АПАВЯДАННІ

Год выдання 33-і
№ 81 (1926)
Кастрычнік 1964 г.
ПЯТНІЦА
Цена 4 кап.

ДА 47-Й ГАДАВІНЫ
КАСТРЫЧНІКА

У ПАЛІГРАФІСТАЎ

Наш карэспандэнт звярнуўся да начальніка вытворчага аддзела Мінскага паліграфкампаніі імя Я. Коласа К. Каламіяцавай з просьбай расказаць, якімі поспехамі паліграфісты збіраюцца сустрэць свята Кастрычніка, Яна паведаміла:

— У мінулым месяцы паліграфісты значна перавыканалі план выпуску літаратуры. Калі меркаваць па першай дэкадзе кастрычніка, можна з упэўненасцю сказаць, што і ў гэтым месяцы заданні будуць перавыкананы. Друкаркі, літатністы, пералётчыкі ўзялі абавязальства даставіць сустрэць свята. Друкаваная прадукцыя гэтага месяца вельмі разнастайная. Вялікімі тыражамі выдаюцца масава-палітычная літаратура, прысвечаная 47-й гадавіне Кастрычніка—брашуры, плакаты. На машынах знаходзяцца падручнікі для вышэйшых навучальных устаноў, навуковая літаратура. Аматарам мастацкай літаратуры можам паведаміць, што ў вытворчасці знаходзяцца творы беларускіх аўтараў. Кніга «Родны край» старэйшага пісьменніка рэспублікі В. Вольскага выдаецца тыражом у 50 тысяч экзэмпляраў. Друкаюцца кнігі «Зялёныя кусты» І. Васіленкі, «Дочкі сіняга Немана» В. Шымука. У пераглядзе на беларускую мову выдаюцца «Клопец з Сальскіх стаўцоў» польскага пісьменніка І. Наверні.

Уважліва, з павягай аглядаюць неведвальнікі экспанат. Сотні ўзораў новай тэхнікі — прыбораў, станкоў, розных прыстасаванняў і інструментаў прадстаўлена на Выставі дасягненняў наватараў рэспублікі, што зараз адкрыта ў Мінску. Выставка карыстаецца вялікім поспехам — яе наведала ўжо некалькі дзсяткі тысяч чалавек. Атрыманы тысячы заказаў ад шматлікіх прадпрыемстваў Саветаў Саюза, калектывы якіх хацелі б выкарыстаць дасягненні Беларускай наватараў.

Фота А. ДЗІПЛАВА.

Насустрэч
ДЭКАДЗЕ
НАРОДНАЙ
ТВОРЧАСЦІ

УСЯГО ЗА ПЯЦЬ КІЛАМЕТРАЎ...

ЗАЦІШАК І СПАКОЙ

ПА СУБОТАХ і нядзелях Дом культуры «ажывае». У вокнах загарэаца святло. З фая даносяцца адзіночкі гукі баяна. Танцы... Ля ўваходу — нагоуп падлеткаў. У зубах цыгары, на вочы насунутыя кепкі-лонданкі.

У Высокім танцы называюць «маладзёжнымі вечарамі». У журнале, дзе запісваюцца прадзвестыя «культурыныя мерапрыемствы», ставіцца «птущачка». Дырэктар клуба з палегкаю ўздыхае. Да наступнай суботы! А ў звычайныя, будні вечары Дом культуры — двухзавяржковы будынак з наломанымі нібы спіць на высокім пастамента-падмурку.

Дырэктар знайсці не цяжка. У Высокім жыхары добра ведаюць адзін аднаго. Так што калі Аляксандр Грылюк спатрэбіцца каму-небудзь з прыезджых, яго кватэра кожны паняка. Грылюк правядзе па адсыральных «трумах» дэранана яму «карабля культуры», брагаючы ключамі, адчыніць дзверы кабінета, разогне кнігу мерапрыемстваў, пачатуе яшчэ нават задубо да яго. Так, ён і сам ведае, што работа ў клубе занядзана. Німа ні хору, ні драматычнага, ні танцавальнага гуртка. Нічога няма. Але ж ён, Грылюк, стаў дырэктарам нядаўна. І ў гэты гэтэ сум атрымаў у спадчыну.

Калісьці пры Доме культуры быў свой хор, працаваў драмгурток. Агітбрыгада па некалькі разоў на тыдзень давала нацярты ў калгасах раёна, выступала па святах у вёсках. Танцавальны калектыв РДК ездзіў выступаць у Мінск. Але ўсё гэта было даўно. Потым Высокае стала радавым гарадскім пасёлкам...

Папярэдніца Грылюка склала спіс членаў савета з 13 чалавек, і на гэтым усё здынаецца яе на іве культуры спыналася.

— Што вы ведаеце пра трэцюю Докаду народнай творчасці? — пытаецца ў Грылюка.

— Чуу.

— Як і калі пачыне рыхтавацца да Дэкады?

Маўчанне. Потым Грылюк прызначае, што будзе думаць пра гэта праз месяц, калі вернецца з адпачынку. Хмарына — мастацкі кіраўнік Дома культуры...

— Інструменты можна было б адрамантаваць. І жадаючы іграць, напэўна, знойдуцца. Ды вось кіраўнік няма...

Чаму ж у Высокаўсім Доме культуры занядзана культура-на-саваля работа? Чаму людзі не хочучь туды ісці?

Вядома, у Грылюка няма вопыту арганізатарскай работы. Курсы баяншчы, якія ён скончыў летась пры Брэсцкім Доме народнай творчасці, далі яму мала — хіба што на танца іграць навучыўся. Але ж ёсць яшчэ савет Дома культуры. Вось бы і ўзяцца за справу яго членам, сумеснымі намаганнямі арганізаваць цікавы вечар, наладзіць работу хоць бы аднаго самадзейнага гуртка. Але і старшыня пасялковага Савета тав. Антановіч — член савета Дома культуры — і іншыя члены савета, кожны дзень раўнадушна праходзяць міма будынка з калонамі.

А ў Высокім ёсць усё ўмовы для таго, каб Дом культуры працаваў як мае быць. Тут дзве сярэдняй школы, школа-інтэрнат, вялікая бальня, амбулаторыя, вучэлішча механізатры сельскай гаспадаркі. Чаму, скажам, каму-небудзь з выкладчыкаў літаратуры не ўзяцца кіраваць драмгуртком пры Доме культуры? Аматыры ж знойдуцца. А колькі лекцыяў, цікавых гукара маглі б правесці наступныя і, выхваляючы медыю ў Высокім была нават створана лентарная група. Яе кіраўнік К. Маргелова складала план лентарнай работы. Кожную сераду ў Доме культуры меліся быць лекцыі, але... усё засталася на паперы.

Побач з Домам культуры — вучэлішча механізатры сельскай гаспадаркі. Маладыя хлопцы, якія тут вучацца, у вольны час бяздумна шацуюцца па вуліцах. Ніхто не задумаецца над тым, што многія з іх ахвотна прынялі б удзел у самадзейнасці: спявалі, танцавалі, запяўнілі б свой адпачынак карысна і цікавай справай, сваімі выступленнямі ў нацярты прынеслі б б жыхарам пасёлка радасць.

Многае трэба зрабіць, каб ператварыць Высокаўскі Дом культуры ў месца разумнага адпачынку

працоўных, каб па вечарах ён вабіў святлом сваё вокал.

На жаль, ні мясцовыя грамадскія арганізацыі, ні Каманецкі раённы аддзел культуры (загадчык тав. Несцярынка) не праявілі ні ініцыятывы, ні нават заклапочанасці.

АГЕНЬЧЫК НЕ ГАСНЕ

ВЕСКА Расна — усяго за пяць кіламетраў ад Высокага. Тут клуб калгаса «Савецкая Беларусь». Клуб пакуль што знаходзіцца ў старым памяшканні. Але зайздзе суды — у будні вечары ў святочны, усё роўна. Тут вы часта сустрэнеце і сакратара партыйнай арганізацыі калгаса Васіля Каленічэвіча Грыцку і старшыню Уладзіміра Лавонавіча Будало.

Вокны маленькага калгаснага клуба кожны дзень святліцца вясёлым, прывабным святлом. Вось толькі што пад'ехаў некалькі аўтамабіляў. Яны прывезлі ўдзельнікаў хору па рэпетыцыю. Пасля іх разавяць, бо людзі з розных брыгад: з Лумна, Бардэўці, Міхшы, Тушына, Воўкавіч.

Многія харысты яшчэ ў рабочым адзенні: час іпяр гарачы — уборка бульбы, ды і бурні яшчэ ў зямлі. Аднак яўна на рэпетыцыю — закон.

У клубнай зале людзі розных узростаў: тут малыды даяркі Люба Кучук і Марыя Селіванкі, піянерважата Воўкавічкі школы Вольга Сачыч, 60-гадовае калгаснік Аляксандр Віктаравіч Мінюк і не многа ўжо маладзёжных ад яго братаў Мікалай і Аляксандр Карпучы. Сабраліся ўсё пяцьдзят чалавек. Калектыв рыхтуе новую праграму да агляду мастацкай самадзейнасці. Вядома, найпершае жаданне ўсіх — і кіраўнік Мікалай Аляксандравіч Мількоўскага, і вучанці мясцовай школы Святлана Грышук і Аля Мельнічук, якія зусім нядаўна запісаліся ў хор, — вытрымаць творчы знамен і трапіць на Докаду ў Мінск.

Рэпетыцыя працягваецца каля трох гадзін. У кватэра ўдзельнікаў у руках ноты, распісаныя М. Мількоўскім па галасах. Апроч звычайных рэпетыцый, рэгулярна праводзяцца заняткі па нотнай грамаце. Ведаць яе неабходна ўсім удзельнікам, бо хор чатырохгалосны, анапальны.

Калісьці, гадоў шэсць назад, Мікалай Аляксандравіч Мількоўскі даводзіўся ўтварваць галасістых удзельцаў і хлопцаў запіскаў у харавы гурток. Многія адмаўляліся, саромеліся — «які такі ў мяне талент!», іншыя па суботах больш дапамагалі на вечарыні.

— Хто ведае, можна і прапаў бы га-

рачы энтузіязм Мількоўскага, калі б не калгасны актыв. Сабралі малады, камсамольцаў. І хутка ўжо калгаснікі ападыравалі сваім «артыстам». Маладыя духаголыны хор пачаў напэўніцца новымі ўдзельнікамі. Выступілі ў суседніх калгасах. У Высокім, Паспех хатніх. Калектыв набраўся сіл. У 1960 годзе аматыры харавога мастацтва калгаса «Савецкая Беларусь» паказвалі сваё майстарства ў Мінску. Яны пастаянна ўдзельнічалі ўсіх абласных аглядаў.

Хор — гонар калгаса, як і тоны здадзенага дзяржае збожжа, як поспехі на фермах, як новыя дамы і багаты прапаздзень. Спатрэбіцца калектывы выехаць з канцэртам на Жабінкаўскі цукровы завод, у Брэст або да работнікаў запаведніка ў Белаўжскаму пушчу — яму даюць лепшыя аўтамабілі. Якая б напружана пара ні была ў гаспадары, праўленне і партарганізацыя адпускаяць людзей — ні многа, ні мала 50 чалавек. А самах актывіўных удзельнікаў хору праўленне заахвочвае прэміямі і падарункамі...

Не гасне вечарамі святло ў клубе вёскі Расна. Развучаюцца песні «Славці партыю беларускай народ» Туранова, «Песня нашай зямлі» Семіянова, «Вялее ветразь адзінокі». Над кожнай з іх трэба руліва працаваць. Трэба адліфавач кожную музыкаў Інтанюку, кожную фразу, каб апраўдаль дзверэ і спадзяванні сваіх таварышаў і землякоў.

Хутка памяшканне клуба-вечарна адслужыць свой вец. Аматыраў мастацтва становіцца ў калгасе ўсё больш, хор напэўнаецца новымі ўдзельнікамі. У маленькай зале рэпетыраваць ужо цяжка, ды і сцяна ўжо не можа змясціць усіх артыстаў. На ўскраіне вёскі закладзены падмурак новага клуба. У будучым годзе ён гасцінна расчыніць дзверы. Гэта будзе сапраўдны Палац культуры, лабудаваны са шкля і бетону, з залам на 500 месца, з паномаў для работы гурткоў. І ў калгасе «Савецкая Беларусь» ужо думаюць і пра арганізацыю танцавальнай групы, і пра драматычны калектыв. І верыцца, што будзе і самадзейны театр, будучы і гарацкі ападысментны танцорам.

ДВА ДАМЫ культуры, два розныя вынікі работы, у калгасным клубе актывна рыхтуюцца да Докады народнай творчасці, а ў пасёлку Высокае — зацікаў і спакой... Наўжо гэта не трывожыць Каманецкі раённы аддзел культуры і абласны Дом народнай творчасці?

М. РЫБАКОЎ.

Творчыя справаздачы кампазітараў... Ён часта выступае з імі на сустрэчах з землякамі — рабочымі, калгаснікамі, студэнтамі, — расказваючы аб тым, што ўжо напісана ў розных жанрах музыкачнага мастацтва і якія задумы і планы на будучае. А ось у апошнія тры дні верасня членам Беларускай кампазітарскай арганізацыі даявляюцца рабцы справаздачу перад калегамі па працы — на сакратарыяце Саюза кампазітараў СССР у Маскве. Пра тое, як сустрэлі вядомыя маскоўскія кампазітары і музыкантаў паказаны ў магнітафонным запісе творы Беларускай музыкі, якое ўражанне складалася ў іх аб праслуханым, расказаў у сваёй інфармацыі на мінулай музычнай «серадзе» старшыня праўлення Саюза кампазітараў Беларусі Д. Камінскі.

— Мы былі лімітаваны ў часе, — сказаў ён. — Таму для паказу ў Маскве былі вылучаны самыя новыя і апрабаваныя на масавым слухачы творы, напісаныя за апошнія паўтара-два гады, у перыяд, калі адбыліся незвычайныя сустрэчы кіраўнікоў партыі і ўрада з прадстаўнікамі мастацкай інтэлігенцыі краіны і чэрвеньскі Пленум ЦК КПСС па ідэалагічных пытаннях. На сакратарыяце ў запісе слухаліся Трэцяя сімфонія Я. Глебава, Першая сімфонія Я. Абелівіча, Шостая сімфонія Я. Ціцюкага, Другі канцэрт для скрыпкі з аркестрам Д. Камінскага, Баллады для галасу Э. Тырманд і С. Картэза.

Большасць твораў, па словах Д. Камінскага, атрымала з боку кіраўніцтва сакратарыята Саюза кампазітараў СССР і асобных маскоўскіх музыкантаў і крытыкаў станоўчую ацэнку і добры грамадскі рэзэнанс. Ц. Хрэніку, А. Хачатурян, Г. Сярыдаў, Р. Шчадрын, Л. Данілевіч і іншыя дзяліліся сваімі ўражаннямі аб пачутых у вайнах Беларускай музыкі, адзначалі несумненны дасягненні на-

шых кампазітараў у павышэнні прафесіянальнага майстарства. Яны гаварылі, што зараз Беларускай кампазітарскай арганізацыі пад сілу выказаць многія складаны творчыя задачы, што для гэтага ёсць усе падставы і магчымасці.

У цэлым высока і дабрачынная адгукаюцца аб нашых сімфонічных, інструментальных і ваякальных творах, зазначыў Д. Камінскі, маскоўскія таварышы зрабілі некаторыя заўвагі аб праслуханай музыцы, указвалі на тых шлях, па якіх яна павіна развівацца далей. Так, напрыклад, Г. Сярыдаў і А. Хачатурян у сваіх выступленнях не абмеркавалі сітуацыю, што Беларускай кампазітарам трэба больш выкарыстоўваць у сваіх творах багацце нацыянальнай музыкальнай мовы, больш аздаваць увагі творчай распрацоўцы нацыянальнага ў Беларускай музыцы. Д. Камінскі выказаў на «серадзе» тую думку, што гэта пытанне дыскусійнае. Але нават калі і так, тады тым больш праблема нацыянальнага ў нашай музыцы павіна пастаянна хваляваць кампазітараў і магчыма, варты ў самы бліжэйшы час правесці ў Саюзе грунтоўную творчую размову на гэтую тэму.

Прысутныя на музычнай «серадзе» задавалі Д. Камінскаму шмат розных пытанняў, прасілі больш падрабязна расказаць аб ацэнцы, якую атрымалі на сакратарыяце паказаныя творы кожны пасабкоў. Аднак прамоўца абмежаваўся толькі агульнымі заўвагамі і павядаў, што калі з Масквы прышлюцца падрабязную станаграму, з ёю змогуць пазнаёміцца ўсе члены саюза. Д. Камінскі закляў кампазітараў прадумаць свае творчыя планы і пачаць падрыхтоўку да 50-гаддзя Вялікага Кастрычніка.

У заключэнне прысутныя правіталі ў магнітафонным запісе некаторыя новыя творы савецкай і сучаснай заходняй музыкі,

наспяхавасцю і павадзінам. Цяпер яны кнігамошы, распаўсюджвалі дзіцячай і юнацкай літаратуры. І вучыцца сталі лепш.

Гаварылася на сесіі і аб недахопах у рабоце школьных бібліятэк, аб тым, што некаторыя з іх не маюць нават дастатковай «жылой плошчы».

У абмеркаванні пытання прынялі актывны ўдзел інспектары пазаштатнага аддзела культуры Іван Богінаў—дырэктар Дома культуры завода ітучнага валакна, Іван Адзінец—дырэктар Дома культуры паб'яна-транспартнага асталеванія, работнікі гарадскіх бібліятэк Святлана Коршун і Людміла Гарушычкіна.

Выканавы камітэт райсавета прыняў разгортнуць раішчце, Кантроль за яго выкананнем узяў на сябе пазаштатны аддзел культуры. І воль прайшло не так ужо многа часу, а ўжо ёсць канкрэтныя вынікі: некаторыя школьныя бібліятэкі пераведзены ў лепшыя памяшканні, ажыўлі сваю работу...

Сакратар Кастрычніцкага райвыканкома Т. Малахава гаворыць: — Пазаштатны аддзел культуры рых робіць вельмі многа. Лекторы для бацькоў, свята двароў, тэматычныя вечары, мастацкія самадзейнасці, арганізацыя адпачынку насаўніцтва раёна — усё гэта справы гарадскога аддзела, яо ініцыяваны. Энтузіязм культурна-асветнага фронту — нашы самыя актывныя памочнікі.

Е. КАРКЛІН, г. Маргёў.

ПАЗАШТАТНЫ, ГРАМАДСКІ

За два гады работы гарадскі аддзел культуры Кастрычніцкага раёна Савета дэпутатаў горада Маладзёва зрабіў многае. У Доме культуры завада ітучнага валакна, напрыклад, пачалі праводзіць «Дні шлюбавы». Пры кінатэатры «Космас» створаны гурткі мастацкай самадзейнасці — і перад пачаткам кінасеанса самадзейныя артысты выступаюць з канцэртамі.

Вялікую ўвагу пазаштатны аддзел культуры аддае цяпер падрыхтоўцы да Докады народнага мастацтва. З мастацкай кіраўніцтва больш чым 50 самадзейных калектываў правядуць яшчэ некалькі нарад, вызначаны рэпертуар кожнага калектыву.

А нядаўна адбылася сесія Кастрычніцкага раённага Савета дэпутатаў працуючых горада Маладзёва, на абмеркаванні якой пазаштатны аддзел культуры райвыканкома вынес пытанне аб рабоце школьных бібліятэк. Заадчык гарадскога аддзела, бібліятэкар завада пад'яна-транспартнага асталеванія Н. Паўлюкова расказала дэпутатам аб вопыце лепшых прапагандыстаў кнігі, аб цікавых масава-мералярствах, якія праводзяць з чытацкай лепшых бібліятэк. Шмат яна гаварыла аб рабоце бібліятэкара 12-й сярэдняй школы Г. Рубекавай.

Рубекава, напрыклад, прыцягнула да работы ў бібліятэцы вучыць, якія раней не вызначаліся добрай

ВІНШУЕМ З УЗНАГОРОДАЙ

За заслугі ў развіцці савецкага кінамастацтва і ў сувязі з шасцідзясяцігоддзем з дня нараджэння Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР раясёр інстудыі «Беларусьфільм» тав. Голуб Леў Уладзіміравіч узнагароджаны Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

Улічваючы вялікую работу па прапагандзе літаратурнай спадчыны народнага паэта Беларускай ССР Якуба Коласа і ў сувязі з шасцідзясяцігоддзем з дня нараджэння Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР узнагародзіў дырэктара Літаратурнага музея Якуба Коласа тав. Міцкевіча Данілу Канстанцінавіча Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

СТУДЫЯ ПРЫ НАРОДНЫМ ТЭАТРЫ

Пры Маргёўскім народным тэатры Дома культуры чыгуначнікаў арганізавана аднагодовае тэатральнае студыю. У яе прынята 30 маладых рабочых і служачых прадпрыемстваў

Б. МАТВЕЎ.

АСЕННЯ КЛОПАТЫ ЗЯЛЁНЫХ АРХІТЭКТАРАЎ

Незвычайна прыгожы зараз парк або сквер, у якім розныя лісьцевыя дрэвы чаргуюцца з хвойнымі. Якіх толькі няма ў іх фарбаў! Светла-жоўтае лісце бяроз і клёнаў, буро-жоўтае — дуба, арнажавыя—асіны, ярка-чырвоныя—рабіны, вішні і барбарысу, малянавае — чаромхі, ліловае—берасклету... Прыгожа выдзяляюцца іх колер на фоне шызавата-цёмнай зеляніны сосен і елак. Восі узнікаюцца рэзкі вецер, бялітасна зрывае з дрэў і кустоў пафарбаваную лістоту і з шумам гоніць яе—шпательную, коваюлю—па алах. Ён каліцца хрыстанцям—халодныя, мёртвыя кветкі вясені, што прадвешваюць канец летняй кэцені, і быццам спрабуе пазбавіць іх.

Восень... Умыла пора і очей очарованьне! Яна ж — пара стварэння зялёных архітэктараў ансамбляў. Многа клопатаў

у гэты час у працоўнікаў зялёнага фронту. Але асенія клопаты прыемныя.

З кожным годам павялічваецца ў гарадах колькасць паркаў, сквераў, бульвараў, алей, прысадаў. На кожнага гарадскога жыгара рэспублікі прыпадае сёння прыблізна 24 квадратных метры зялёных насаджэнняў. Цудоўныя перкі ёсць у Мінску, Гомелі, Брэсце, Нясвіжы, Гродна, Лагойску, Барысаве, па ўсёй Беларусі. Маркуецца, што хутка норма зялёных насаджэнняў у Беларускай метраў будзе дасядзена да 75—80 квадратных метраў на аднаго чалавека. Акаймаваныя паркі, бульвары і скверы, а зялёніцыныя новабудулямі і посям выдатных леспаркаў гарады Беларусі ператворацца ў гарады-сады, гарады-перкі.

Аднак у нашай рэспубліцы тэмпы і якасць азелення ўсё яшчэ недастатковыя—ніжэйшыя, чым у нашых суседзях—рэспубліках Прыбалтыкі, на Украіне, у РСФСР. Даволі скажаць, напрыклад, што ўжо зараз на аднаго жыгара Таліна прыпадае каля 120 квадратных метраў зялёных насаджэнняў, на долю аднаго масквіча—30, а кіяўляніна—368 квадратных метраў азеленыяй плошчы.

Справа гэтая, як бачым, патрабуе самай пільнай увагі нашых «зялёных» архітэктараў.

Як вядома, правільнае вырашэнне праблемы азелення населеных пунктаў залежыць таксама ад умелага падбору дрэў, кустарніку, кветак і траў. Што-году ў Мінску высаджваюцца каля 280 тысяч зялёных «адзінак». Аднак іх асартымент не вызначаецца разнастайнасцю. Так, напрыклад, у Мінску чамусьці пераважаюць ліле і таполі: і амаль не выкарыстоўваюць каштан, белую акацыю, клён, ясьень, блакітную елку, чубушнік, дзідыню, бэз, барбарыс, джардэўціну, яблыню і грушу. У нашых умовах можна было б аддаць больш увагі і лясному во-

лату—дубу, беластавой бярозе, пяшчотнаму рабіне, клёну, а таксама плодова-костачковым пародам. Да гэтага часу ў парках, скверах і ўздоўж дарог мала або амаль зусім няма яблыні, груш, сліў, вішань, персикаў, чаромхі.

Цудоўныя жыўныя агароджы можна стварыць з бярышніку, глогу, жоўтай акацыі, вязаў, з заходняга туну, дробніслісцавага граба. Яны надзвычай джардэўціныя, прыгожыя, эканамічныя.

У парках і скверах усё павіна прывабліваць і радаваць вока: прыгожыя зялёныя газоны, удала скампанаваныя дрэвы і кусты, цудоўныя арнаменты з кветак. Думаецца, палачы піянераў, музеі, клубы, школы трэба азеліцца, улічваючы не толькі архітэктурна-мастацкія і санітарна-гігіенічныя, але і пазнавальнае значэнне зялёных аб'ектаў. А гэта яўраз залезыць ад падбору раслін, ад ведання іх «геаграфіі». Цікавыя жыўныя кэрты з кветак заўсёды будуць прыцягваць увагу дашпытывага вока школьнікаў, экскурсантаў, наведвальнікаў.

Як ні дзіўна, але ў рэспубліцы ўсё яшчэ

дрэзна асвойваюцца сродкі, адпущаныя на азеленне.

Так, напрыклад, з агульнай сумы, заплачанай на будучыцтва «Смагі» і васьмага кварталаў у мікрараёне па вуліцы Арлоўскай у Мінску, 2735 тыс. рублёў—больш чым трэць—мелася на ўвазе выдаткаваць на азеленне. Аднак гэтыя грошы застаўліся невыкарыстанымі. Азеленне ж праводзілася выключна сілавімі грамадскімі, на ініцыятыву старшын дамавога камітэта тав. Літвіна. Частка плошчы была азеліцца на летам, астатнюю маркуецца азеліцца гэтай восенню.

Райкамунгас, які плануе гэтую работу, нібыта зацікаўлены ў ёй, але не экзэват энтузіязтам ніякай практычнай дапамогі. У выніку ў радзе выпадкаў былі парашаны правільныя аргатахнікі, пасадкі зробленыя за надта густа, недасканалыя ў кампазіцыйных адносінах.

Зусім не праводзілася азеленне ў новым жылым квартале па вуліцы Кавалевскай. Замарожана каля ста тысяч рублёў.

Дрэзна пастаўлена справа аховы і захавання зялёных насаджэнняў. Часам амаль палавіна толькі што пасаджэнных раслін гі-

не. Марудна ідзе рэканструкцыя і аздораўленне стэрх паркаў.

Неабходна ўзмацніць ролю грамадскасці ў ахове зялёных насаджэнняў. Мне здаецца, варты было б з зялёнымі аб'ектамі змацаваць у якасці шэфу розныя ўстановы і прадпрыемствы. Тут асабліва ролю маглі б узяць на сябе камсамольскія арганізацыі школ, тэхнікуму і ану, а таксама аздзелены і групы Таварыства аховы прыроды. Павіны скажаць сваё слова ў гэтай справе і гарадскія Саветы дэпутатаў працуючых.

ГАЛОУНАЕ-ПРАУДА...

Гродна, вуліца Алега Кашаваго, 28, кв. 20...
Гэта і ёсць адрас «рабочага стала» пісьменніка, адрас Васіля Быкава.

На першым лістку — план апавесці, накідавы дробным уборыстым почыркам. Асобныя тэзісы пранумараваны. На пытанне, ці ўся апавесць прадумана, вынашана, пісьменнік адказвае: «Уся».

Васіль Уладзіміравіч Быкаў

Да гэтага ўсё неяк не выпадала сустрэцца, пагукаць сам-насам, паглядзець бліжэй. Былі розмовы — ды ўсё мімаходзя, спехом, то ў рэдакцыйнай кісялі, то па тэлефоне. Атрымалася нават так, што з біяграфіяй пісьменніка я пазнаёміўся больш-менш толькі тады, калі ў моіх руках аказаўся нумар «Роман-газеты» з «Траціяй ракетай». Дарэчы, я не здаўся, калі і сёння хто-небудзь з пачынаючых літаратараў ўспынуў і папытае ў мяне: «Быкаў сапраўды ваяваў ці не?» Так у нас яшчэ выдаюць яго творы, так знаёмцы чытаюць з біяграфіяй пісьменніка, якая ў многім вызначае яго творчасць.

Калі ў рэдакцыі зайшла размова аб тым, каб напісаць пра Васіля Быкава, то я, натуральна, з радасцю ўзяўся за гэтую справу...
— Я ўсё я ў гэтых у Васіля Быкава. Аглядаю невялікі «рабочы» пакойчык Васіля Уладзіміравіча, ва ўсіх кутках якога — у шафе, на сталах, на паліцы — кнігі, часопісы (да рэчы, паліца цалкам адрэзана пад ваенную літаратуру — як мастацкую, так і дакументальную, мемуарную). Ёсць тут і «рабочы стол пісьменніка» ў літаральным сэнсе гэтых слоў. На сталах толькі што прысланае з рэдакцыі «Роман-газеты» каратура: неўзабаве ўсеагульна чытаць атрымае тры апавесці В. Быкава — «Франтвая старонка», «Пастка» і «Альпійская балада». Тут жа яшчэ некалькі кніг. Гэта зарубежныя выданні твораў В. Быкава, у прыватнасці яго «Трація ракет». Разглядаю томікі. Іх сабралася намала, даволі паважны стос. Розныя вокладкі, розныя мовы — балгарская, венгерская, англійская, чэшская, нямецкая, польская... «Трація ракет» выдана таксама на іспанскай, французскай, літвійскай мовах і разам з «Франтвая старонка» («Зардакі») — на ўкраінскай. З Чэхаславакіі паведліваюць, расказвае аўтар, што апавесць выйшла хутка на славацкай мове і будзе перавыдана ваенным выдавецтвам на чэшскай. Выдаеца апавесць у Якіці.

— І вось гэта ўсё, уласна кажучы, і лягло ў аснову апавесці, будзе складаць яе сюжэтную канву. Спачатку мне нават хацелася напісаць усё так, як было ў жыцці. Але пачаў працаваць і адчуў патрэбу дэ-нідзе абагульняць, узбагаціць уласныя назіранні вымыслам.

Калі Васіль Уладзіміравіч знаёміў мяне са зместам апавесці, то звяртаў увагу на тое, як адзін з герояў апавесці, нямецкі салдат, мяняе свае паводзіны ў залежнасці ад абставін, ад ваеннай неабходнасці. Я здагадаўся, што недзе тут — ідэйная сутнасць твора.

— Так, недзе тут, — пацвярджае аўтар. — Мінулая вайна паказала, якім высокім і якім нізкім можа быць чалавек. Да якой велічы могуць узняцца адны і да якой нізкасці апусціцца другія. Побач з прыкладамі герояў, прыкладамі, якія ўзвышаюць чалавечую сутнасць, вайна паказала ў той жа час з усёй нагляднасцю, да чаго прыводзіць будучыня паслужыства перад яе ўладай, яе логікай, да якой мізэрнай варсці зводзіцца чалавечая асоба, калі дзейнічае ва ўсю праўлад мэта — усё, сродкі — нішто.

Гутарка выходзіць за межы апавесці. Я прыгадваю, што сёй-той гаворыць часам пра «эпіграфічную аднастайнасць» Васіля Быкава, пра тое, што пісьменнік як быццам бы паўтэрае само. Пытаюся, што ён сам адказвае на гэтыя разважанні.

— Што ён адказвае? Матэрыял мінулай вайны, па-мойму, невычэрпаны. Невычэрпаны і вельмі пачувальны. Вайна пацвердзіла не толькі жыццёвае наша ладу, але і выявіла, агаляла ўсё тое, што было народзіцца на культуры асобы. Слова вядомага звароту: «Браты і сёстры, сабры мае...» — упершыню за шмат гадоў паказалі банкруцтва чужой народнаму культурнаму ідэалагу, палітыкі слапога падаўлення і азначалі настойліваю патрэбу ў чалавечасці, без якой немагчыма было выстаяць у базіліскай барацьбе. Таксама, які і без уседзілення сваёй нацыянальнай і дзяржаўнай годнасці.

Я вельмі шкадуу, працягае Быкаў па нейкай унутранай асцяжы, што не маю асабістага вопыту ў партызанскай вайне, якая мне ўяўляецца найбавяжымым матэрыялам для сумаснага мастацтва. Не шмат жыцця маюць пахваліцца столькімі прыкладамі свабоднасці і такога ўпартага супраціўлення ворагу, як беларусы. На жаль, мы вельмі не паспадарожы ставіліся да заблытанай сваёй гісторыі. Словам, мы жывы ўдэльнікі і сведкі — абяззаны захаваннем для нашчадкаў, для чалавечта наш горкі, наш гарачы і такі пачувальны вопыт. Пакуны яго на стагодамі, каб людзі помнілі яго і не паўтарылі тое, што перажылі мы.

Мне ўспамінаеца адна з тых кароткіх, паспешных размоваў, якія былі да гэтага з Васілём Быкавым. У час такой размовы адзін мой знаёмы заважыў з ім пра май-стварства. Васіль Уладзіміравіч адказаў тады: «Не ведаю, ці майстар я. Не гэта — галоўнае. Галоўнае — сказаць праўду пра вайну».

Гэта маё цвёрдае перакананне, — гаворыць зраз Быкаў — у дачыненні да праблем мінулай вайны літаратура павіна правільна крытычна праўдзасць і шчырасць. Толькі праўдзіва і толькі да канца асэнсаваны сведчанні мінулай вайны могуць служыць чалавечтаў патрэбнаму службу, было б злучаным і перад сучаснікамі і перад будучымі гісторыя пакуны нашчадкаў паўтараду «культуры» твораў, горшую за бессаромную хлусню бэфтрыскае асцяжыства» побачных кіраўніцтваў і ліквідуішчыкаў. Абяззак кожнага сведкі і ўдэльніка мінулай вайны — гаворыць толькі праўду, якой бы горкай яна ні адалася, будучы пра гэтым базіліскам у сваёй шчырасці. Імяна ў гэтым, які пісаў нядаўна Добрыця Чосіч, адзіны шлях служэння дабру, свабодзе, брацтва і чалавечу ў дачыненні да нашай нядаўняй гісторыі.

Цікавыя думкі выказвае Васіль Уладзіміравіч і пра май-стварства (я ўсё ж «справае» яго на гэтую размову), пра мову сённяшняй прозы. І выказвае іх з той глыбокай перакананасцю, якая сведчыць аб роздуме над уласным вопытам, аб нястомнай унутранай рабоце.

— Відавочна, што мова, стыль лепшых твораў нашай прозы, у прыватнасці, твораў аб вайне, імуніцца да лагічнасці, эканомісці, натуральнай прастаты. Ды гэта і зразумела. Бо адна справа, калі гутарка ідзе пра рэчы банальныя, звычайныя, а зусім другая — калі піша пра нешта самае істотнае, пра рэчы, поўныя драматызму, калі гутарка ідзе аб жыцці і смерці. Тут важна перш за ўсё захаванне меры, мастацкага такту.

— Калі ў творы паўстае чалавек са сваім жыццём і неўпартым «я», і калі ён сам пачынае гаварыць «пра час і сябе», то адсюль вынікае непасрэднасць яго мовы, яе арганічнасць.

— Часам разважваюць так, як быццам бы праблема ў тым, каб знайсці сакавітае народнае, часам нават дыялектнае слоўца ў ўласці яго ў вуснах героя. А праблема сёння ідзе нас у іншым. Вось як мне паказваў свайго камбатаў Якой мовай яго неадзяляць? Народнай мовай, мовай вайсковай, мовай вайсковых афіцэраў, браць за ўзор нейкую вайсковую, нівельную мову? Таксама не гэта. Вось і шукаць патрэбны эквівалент, такі моўны спляў, каб герой гаварыў беларуску і каб у той жа час яго мова не была ні псеўданароднай, ні «статнай». Я раку гутарка ідзе пра вёску, паказваюцца людзі вёскі, то тут пісьменнік можа браць вясковы моўны пласт, чэрпаць з яго

і сваю мову, і моўныя характарыстыкі. Але калі мееш справу з героямі іншага плена — прыходзіца ісці па іншаму шляху.

— Відавочна ж, што ідзе працэс урбанізацыі літаратуры. І калі нам спела трымацца па-ранейшаму за мову нашай вёскі (прытым не сніжняючы, а уварашваючы) мы будзем многа траціць. Ну ўзяць да прыкладу рамана Івана Шамкіна «Сэрца на далоні». Як бы выглядалі, скажам, там такі герой, як Славік, Маша, Яраш, калі б яны заважылі раптам мовай далёкай палескай вёскі. Вобраз, вядома, разбураўся б ад такой неадпаведнасці.

Увогуле, як мне здаецца, сёння з беларускай літаратурнай мовай адбываецца тое, што было з рускай літаратурнай мовай XIX стагоддзя. Асіміліруючы розныя стылі і пласты, яна, з аднаго боку, пазаўлашчаецца ад стылізацыі пад мову народную, з другога — ад кніжнасці і літаратурнасці і імкнецца да натуральнасці і непасрэднасці гутарковай мовы. Не заўважыць гэтае нельга, як і нельга ігнараваць у нашай пісьменніцкай практыцы...

Нам часам здаецца, што пісьменнік, які піша пра вайну, толькі і заняты тым, што напружана перабірае ў памяці ваенныя падзеі, жыццё цалкам у мінулым, а сённяшні дзень для яго — нельга за глухой сцяной. Гэта несправядліва, асабліва ў дачыненні да Васіля Быкава. Ён вельмі чуйны да нашага сённяшняга жыцця. У гэтым я пераканваўся, калі гаварыў з В. Быкавым пра тое, што яго хваляе, калі ён дзеляўся сваімі думкамі і ўражаннямі, звязанымі з новым сучасным жыццём.

Перед тым, як развітацца, я звяртаю увагу на фатаграфію, што прыколота на сцяне (гэта кадэр з фільма «Трація ракет»), і прашу Васіля Уладзіміравіча паказаць ваенныя фатаграфіі, калі такія ёсць. Яны ёсць — вясеннага часу, часу службы на Далёкім Усходзе. Я гляджу. Васіль Уладзіміравіч дае тлумачэнні. На адным са здымкаў — лейтэнант, камандзір узвода Быкаў з групай сваіх салдат. Ён — зусім юны (дарэчы, мала падобны знешне на сённяшняга Быкава), а салдаты — пажылыя, з вусамі, з бародзімі. Кожны з іх гадзіцца ў боцкі сваёму камандзіру. Гэта з іх вуснаў пачуў ён намала мудрых слоў пра вайну...

— Вось гэта, відаць, Жаўтых, — углядаюся ў твор аднаго з салдат.

— Не, — смеецца Васіль Быкаў. — Жаўтых я пісаў з другога салдата. Вось з гэтага.

— А прататыпы герояў новай апавесці тут ёсць?

— Некаторыя ёсць...

«Ужо ў гэтых дзеньках з пісьмамі, якія шлоць Васілю Быкаву яго чытачы. Іх многа. Васіль Уладзіміравіч даў мне паглядзець самыя свежыя. Пісьмы самыя розныя, з розных месцаў і ад людзей розных професій і ўзростаў. І ў той жа час у іх ёсць нешта агульнае — аднадушнае жаданне падысці да пісьменнікам сваім хваляваннем. «Я ў гадзі вайны быў камандзірам гарматы» — піша дзіцят з Масквы. «З вялікай цікавасцю чытаў вашу «Трацію ракету». Я навава ў думках перанёсся на белыя пазіцыі майб гарматы... навава перажыў усё мінулае». «З вялікай хваляваннем, — пішуць чытачы з Пяцігорска, — прачытаў вашу апавесць «Альпійская балада». І зноў пра «Баладу»: «Балада» — моцная, захваляючая рэч! Усё ў ёй прымаеў сэрцамі». «Прачытаў некалькі разоў і яшчэ чытаць бы і чытаў бы», — дзеляцца ўражанням ад «Альпійскай балады» ўрач з Краснадарскага краю. — Апавесць сцяраджае жыццё. — Няхай жыццё жыццё! — усклікнуў, прачытаўшы яе. І яшчэ адно пісьмо: «Дарагая рэдакцыя нашай вёскі! Я прычытаў апавесць Васіля Быкава «Альпійская балада». Клянуся го-нарам, я чытаў, а слёзы заціпалі вочы. Я ніколі так блізка к сэрцу не прымаў тое, што напісана ў кнігах, хоць я прачытаў ужо іх нямаля».

Калі я чытаў гэтыя пісьмы, у прыватнасці апошняе з іх, і настроіўся на іх хваляе, мне зноў (як і раней, калі я чытаў апавесці В. Быкава) прышло на памяць трохі кніжкі, але, відаць, незамежнае грэчаскае слова «катарсіс», г. зн. ачышчэнне. Той самы герой тэрміна, якім Арыстоцель вызначыў душушы стан гледача, выкліканы трагедыяй. Апавесца Васіля Быкава, як сапраўдным творам мастацтва, таксама ўлашчае сіла катарсісу, яны глыбока хваляюць, узвышаюць і яны ачышчаюць нас. Імяна пра гэта і сведчаць самыя чытачы. І, знаёмчыся з імі, я яшчэ далучаю да іх добрых каментарыяў у адрас пісьменніка і ў думках звяртаюся да Васіля Быкава: «Няхай натхніце на пішача і новае апавесці, і многія другія творы! Няхай яны гэтак жа, як і тае ранейшыя творы, прасвятляюць і ачышчаюць людскія душы!»

Анатоль ВЯРЦІНСКІ.

Сёння спайнаеца 60 гадоў ў выдатнаму ўкраінскаму паэту і грамадскаму дзеячу Міколу Платонавічу Баяну.

Беларускі чытан ведае яго не толькі як цікавага і самабытнага паэта, аўтара шматлікіх лірычных і філасофскіх вершаў і паэм, але і як дзіўнага і шырокага сабра беларускай літаратуры, які пераключыў нашай паэзіі.

Творчасць Міколы Баяна напрыстацтва шырокай папулярнасцю не толькі на Украіне, не толькі ў нашай вялікай шматлікай нацыянальнай Радзіме, але і далёка за яе межамі. Некалькі гадоў Мікола Баян з'яўляецца віцэ-прэзідэнтам Еўрапейскага супольніцтва пісьменнікаў.

Сёння, у дзень 60-гадовага юбілею паэта, беларускі пісьменнік і чытачы, прыхільнікі яго паэтычнага слова, гораца вішучыя славунага сына братаў Украіны. Праўдленне Саюза пісьменнікаў Беларусі накіраваў юбілею ўшанаваннем, у якім гаворыцца:

«ДАРАГІ МІКОЛА ПЛАТОНАВІЧ! Ад яна пісьменнікаў Беларусі, ад іх шматлічковых Ваших беларускіх чытаччых прыміце сардэчна, шчырае прывітанне ў дзень Вашага слаўнага шасцідзесяцігоддзя».

Мікола Баян — удодны паэт-філосаф, вершы ягоны мы з пазнаваць чытае і па-ўкраінску і па-беларуску. Мікола Баян — выдатны грамадскі дзеяч. Ён амагар за справу міру, да голасу ягоны прыслухоўваюцца сумленныя людзі саву. Мікола Баян — вучоны і даследчык — у такім шматгранным абліччы паўстаець перад намі, дарагі наш юбіляр. Але мы ведаем шчыра Міколу Баяна, чужага чалавек, друга Беларусі і беларускіх пісьменнікаў, сустрачы з ім у час Вялікай Айчыннай вайны і ў пасляваенны час на рускай, украінскай і беларускай зямлі пакуны ў нашых сэрцах неабавязна след.

Прыміце, дарагі сябар, нашу любоў і пахану!

Жыццё шмат год у радасці і шчасці!

Шчыры пахлон шлоць Вам беларускія сябры!»

Рэдакцыя газеты «Літаратура і мастацтва» з прыемнасцю далучаецца да гэтых шчырых слоў і ад душы вішучае юбіляра, надае яму доўгіх гадоў жыцця і новых творчых поспехаў.

НА САМАДЗЕЙНАЙ СЦЭНЕ У БРАТНІХ РЭСПУБЛІКАХ

ПАЛТАВА. Самадзейная артыстка Ірына Глобінская цудоўнага талента і творчых спятак па п'есе «Выбываеце, калі ласка» А. Мананіна.

ТАЛІН. Драматычны калектыў спецыяльна-адукацыйнага навуковага закладу імя М. Яўноўскага «Пад абломай неба». П'еса была пастанавлена. Больш паўгода самадзейныя артысты паказваюць гэты спектакль.

СВЯРДЛОВСК. Ніжне-Салдзіцкі народны тэатр металургаў — адзін са старэйшых у нашай краіне. Ён створаны ў 1882 годзе. Нядаўна на яго сцэне адбылася прэм'ера спектакля «Трація ракет» па п'есе М. Алтухова.

НІКАЛАЕВ. Спектакль «Літоўкіна на арбіце» А. Мананіна паказалі сваім гледачам артысты гарадскога Дома культуры.

КРАСНАПАР. Удэльнікі драматычнага калектыўнага тэатра Добра народнай творчасці пастанавілі спектакль «Да сустрэчы, Зямля» па п'есе Р. Раманава.

ДОБРАЯ ЗАКЛАПОЧАНАСЦЬ ДАСЛЕДЧЫКА

Літаратуразнаўчыя артыкулы і рэцэнзіі Юлія Канэ пачалі з'яўляцца ў друку параўнаўна нядаўна, аднак яны некалькі разоў звярнулі на сябе увагу ўважлівасцю даследчыцы да мастацкіх асаблівасцей твора, чуйнасцю яе да слова, усхваляванасцю і самастойнасцю крытычнага аналізу. Сабраныя пазней у кнізе «Дзень сённяшня», яны яшчэ раз засведчылі гэтыя добрыя якасці маладога крытыка.

Добрую заклапочанасць даследчыцы адчуваеш і ў яе новай кнізе — крытычна-біяграфічным нарысе «Яна Брыль». Ю. Канэ праправавала тут разгледзець жыццёвую і літаратурную вытокі твораў аднаго з вядучых нашых пісьменнікаў, прасячыць ранні перыяд яго творчасці. Адразу ж скажам, што спроба гэтая аказалася удачай. Ю. Канэ вядзе шчырую, зацікаўленую, у самым добрым сэнсе заклапочаную гаворку аб творчасці празаіка. Яна не хаваецца за рамкі так званай аб'ектыўнасці, не ўтойвае сваіх пацуду захваляння і любові да лепшых твораў Я. Брыля, імкнецца памагчы чытачу зразумець і паабодзіць яго светлы, добры талент.

Пра Я. Брыля напісана даволі многа. У рэцэнзіях на яго кнігі, у артыкулах, прывесчаных яго творчасці, было і намала спрэчных ацэнак і сцвярджэнняў, асабліва ў рэцэнзіях і артыкулах сараваных — пачатку пачаткаў гэтага стагоддзя. Тагачасныя меркаванні пачыналі былі мерцаць глыбока лірычны, ярка самабытны талент пісьменніка. Таму зусім заканамерна, што ў кнізе Ю. Канэ прысутнічае і палемічны лапас, які выніккае ўжо з самаго падыходу да тэмы кнігі — вытокі і стагнаўленне творчасці празаіка.

Я. Брыль належыць да таго пакалення нашых пісьменнікаў, што прышло ў літаратуру адразу ж пасля вайны. У кожнага з іх быў за плячыма даволі багаты жыццёвы вопыт. Аднак у Я. Брыля вопыт гэты быў спеваасобліва захоўваўся, аднак у яго сацыяльным і нацыянальным праблемамі, салдатскай у войску польскім, фізічнай палон, вяртанне на радзіму, партызанчына ў родных лясах. Вопыт гэты ў значнай меры

вызначыў характар усёй творчасці Яні Брыля.

Ю. Канэ даволі падрабязна і цікава (цікава нават пасля аўтабіяграфіі пісьменніка ў кнізе «Пяцьдзесят чатыры дарогі») падае біяграфію і пісьменніцкі лёс празаіка. Цікавае гэтая ідзе не толькі ад таго, што даследчыца выкарыстоўвае багаты дакументальны матэрыял, але і ад таго, што тонна праправае, як кожны з жыццёвых папяротаў лёсу высювага захоўвае беларускае хлопца ўлашчаў на стагнаўленне светлаглоду будучага пісьменніка.

Нібы прадагнаваючы біяграфію пісьменніка, крытык аналізуе першую кнігу Я. Брыля «Апавяданні», якая выйшла ў 1946 годзе і ўмясціла ўсёго тры апавяданні — лепшае з таго, што было напісана да вайны і пасля вяртання з палону. Кніга, адзначае крытык, была вельмі цаласна, вынашана. У ёй — ідэйныя, тэматычныя і стыльвыя каранні ўсёй творчасці Я. Брыля.

Сярод апавяданняў кнігі Ю. Канэ вылучае зноў «Ян маленькі», называючы яго маральна-эстэтычным крэда пісьменніка на пачатку шляху. Яна адводзіць папрокі тагачаснай крытыкі ў недастатковай «сацыяльнай напуюненасці» першых твораў пісьменніка, лчачы іх беспадстаўным. Слушна сцвярджае крытык, што герой першай кніжкі Я. Брыля — новы, самастойны адкрыты пісьменнік у жыццёвым характары, пераднамаў пэўным часам, паўным, зусім канкрэтным сацыяльным і нацыянальным аспрэжэннем.

Вялікую увагу аддае Ю. Канэ аналізу стылю маладога пісьменніка. Яна адзначае, у прыватнасці, што ўжо тады, у першай кнізе, выяўляўся характэрны рыс быўшага таленту — багацце мовы, свабоднае валоданне народнай фразеалогіяй, умненне стварыць зацікаўленым чалавечы характар, рытм, трыпны і тонкі народны густар, яркі, выразны дыялог. І яшчэ адна асаблівасць браўдзкіх апавяданняў адзначае крытык: пагоўную увагу пісьменнік засяроджвае на ўнутраным жыцці герояў. Адсюль амаля поўная адсутнасць у апавяданнях знешняга дзеяння. За гэта крытык то часу таксама папракалі пісьменніка. Ю. Канэ слухна, думаецца, не па-

гаджаецца з гэтымі папрокамі і заўважае, што сапраўдным неда-ткапамі першых апавяданняў Я. Брыля былі недастаткова строга адбор фактаў і дэталей, раскіданасць, несэнсентаванасць асобных эпизодаў.

Коратка спыняецца Ю. Канэ на другой кнізе пісьменніка — «Немаюсця казані», якую склаў і апавяданні і нарысы аб партызанках, падкрэслівае, што яна выгата вылучае сярод іншых твораў беларускай літаратуры аб партызанскай руху, якія былі напісаны адразу ж пасля вайны і ў якіх было шмат параднасці, літаратурнасці.

У раздзеле «Пісьмы» праз чалавечы крытык разглядае буйныя творы: «Напярэдадні», «У Байкоўці дзее» і «На Выстрычын». Найбольш удалай з гэтых трох, тэматычна звязаных паміж сабой кніга, напісана ў Забалотці, улюбёным у тое, аб чым ідзе гаворка, напісана з добрай заклапочанасцю і пацудуём павягі да працы пісьменніка. Мусяць таму на старонках яе прысутнічае жыццё воблік Яні Брыля, яго шлях ад вясювага захадбеларускага хлопца да вядомага нашага пісьменніка.

М. ГІЛЬ

Яраслаў ПАРХУТА

Недзе там, над галоўнай, кіпела жыццё, поўнае невёмювага хараста. Яно няўмоўна кіпела. І ён напружыў сіль, каб выпрастацца і падняцца да святла. Але не змог. Над ім быў чорны, як ноч, пласт шурпатага асфальту.

Адчужыўшы, ён кожнай раніцай зноў браўся, аздавалася, за непаўнёнавую работу, адважваючы сваю будучыню ў цемры.

І яна адступіла. Мы бачылі, як стаў дубок над прабоўтаў у асфальце нішаў і ўсмешкаў першай у сваім жыцці вясне.

Спынілася пешаходка. Ады здаліся такой напорыстасці, другія, нібы справа ішла пра асуджанага, спагадліва гаварылі:

— Не жыццё... Падышоў садоўнік. Моўчы агледзеў кволае дрэўца. Потым прынеў рыдлёўку і асыржона, нібы дзіцяце, перанёс і пасадзіў яго на алей.

І я ведаў: такі будзе жыць.

Старыя бліндажы

Іх некалькі было на лагоры за вёскаю. Калі, бывала, падыходзіла канцавая хата і кінеш вокан на выган, го аздавалася, што гэта зусім і не бліндажы, а вільзіныя, счарнелыя ад часу чарапы. Горш за усё яны заміналі нашым трактарыстам. І талюка рашыла сяло знішчыць прывід апошняй вайны.

Узрыўчату выпрасілі ў леспрагмаце, а кіраваць усёй «аперацыяй» даручылі дзядзьку Антосю.

Ці не заразілі такі тавар перавалі! Яго ажрас на чэрава ў пач класці. Зносу не было б. А яны з добра хату зляпілі...

Праз тыдзень з горада пераехаў і адзіны сын былога хутарніка. І калі таго прызначылі брыгадзірам — павеслеў стары Бандык.

Зносілі старую хату пад востень. Гаспадар таксама прыступіў туды, стаў, смалў самасад, а калі справа дайшла да вонан, ажывіўся:

— Стой, хлопцы, пачанай! Дайце мне адно... На памяць...

Праз хвіліну Бандык трымаў у руцэ маленькае, на паўрашчына, падзеленае крыж-накрыж, акенца і вівавата ўсмешкаўся:

— Падраце ўнук — панакай, які я дурань быў, праз што на свет боны глядзеў... А хлопцы рагаталі!

— Ну, дзед, з цябе хоць паэму рабі!

...А што вы думалі, можа і варта было б?

Каштаны як па камандзе расчынілі на вачі і ўтаропілі на яе сваімі карымі вачыма.

А яна гарэла буйным, дзядзькам сцеткам, а нявеста вывела ў гародчык...

Такога каштаны не бачылі на сваім вачку. Давя што вярнуўшыся паўчы-сувадзісты ў імянне чорна нацягнулі белыя правяды-пауцінкі і потым раззвалі пра тое цуда па усёй зямлі.

А з сяла сыходзіліся жанкі, перапыталі: — Цінале? — Цінале! — Цінале!

Увесь дзень нашыны лавілі іх шчасліва, хітраваты ўсмешкі ды жмурыліся ад нявыкалага белавету.

ДА 100-ГОДЗЯ
З ДНЯ НАРАДЗІННЯ
БРАНСЛАВА НУШЫЦА

«Я РАСКАЖУ ІМ...»

У гэты дні адзначаецца стагоддзе з дня нарадзіння сэрбскага класіка драматургіі Браніслава Нушыца. Чын папулярнасць сагнула да нас гэтыя рэалізм.

Застойнай плыні штодзённых клопатаў. Празрэзце пакрывала гумару не перашкаджае разглядзець у створаных ім чалавечых характарах іх прытоўныя сутнасці, не зацікавае вострай думкі аўтара. Яно толькі быццам прыкрывае ад залішняга прызірлівага вачэй сапраўднага намеру драматурга. Нушыч прыдумвае для сваёй п'есы складаную інтрыгу, востры драматычны сітуацыі, ам бліскава ўмеў выказаць думку праз дынаміку сцэнічнага дзеяння.

Што толькі не адбываецца ў доме багатага камерсанта Цейвіча! Непрыемныя весткі, дзіўныя пісьмы, сэнс якіх ніяк не зразумець, растаранныя прыгоды сына і, нарэшце, паўленне жонкі сына з дзіцем. «Жонка», якая ніколі ў жыцці не бачыла свайго мужа. Анекдот, ды і толькі!

Анекдот, але не толькі. Не так проста ў камедыі Браніслава Нушыца. Драматург здолеў у п'есе сатырычна востра паказаць пошную буржуазную мараль і звычай, дзе грошы пахадзены ў аснову нормы паводін чалавека.

Калі Браніславу Нушычу споўнілася шасцідзесяць год, яго кандыдатуру вылучылі для абрання акадэмікам. Для гэтага былі ўсе падставы — за сваё творчае жыццё вядомы сэрбскі пісьменнік напісаў адзінаццаць тамоў аповяданняў, мноства артыкулаў і нарысаў, каля п'ятдзясяці п'ес, пераважна камедый.

Камедыі Браніслава Нушыца — сапраўдны феерык дэспічнай выдурнасці, нечаканых паваротаў дзеяння, маляўнічых, быццам адным рухам пра створаных вобразы. Гладка трапляе ў дзіўны свет незвычайнай звычайнасці. Падае, здаецца, і не верагодна, але толькі так яны могуць разгортацца ў тых абставінах, аб якіх з хітраватой усмешкай апавядае аўтар.

Літары «д-р» перад прозвішчам — вяршыня мяшчынскай рэспэктабельнасці, п'ячата павагі, аднака калі не розуму, дык здольнасці. І ўсё гэта

уласціва Нушычу спалучэнне зносна выкрываючага пафосу і камедыйнай лёгкасці, прывабнасці і дынамічнасці.

Аму адмовіў ў званні. Відаць, не быў Браніславу Нушыч «акадэмічнай» фігурай, бо меў неспаскойнае сэрца гумарыста. А тым, што спадзяваўся жыццую яго творчасць скажаць жорсткае схемі, ён адказаў адрывітай парадыйнай «Аўтабіяграфіяй».

Усплыў не азначае падабенства. У Нушыца быў свой шлях, свае намеры. Драматург, прыкнінуўшыся маўніым, хітравым прастаком, часта маскіруе свае сапраўдныя намеры ў кіпенні сцэнічнай інтрыгі, паступова пераконваючы гледа-

цям, што ў асяроддзі такіх дзялюк, чыноўнікаў, самалюбівых мяшчан падае яго п'есы не такіх ужэ неверагодных.

Варта прыгадаць спектакль Дзяржаўнага рускага тэатра БССР імя Горькага «Д-р» («Доктар філасофіі») і смешнага ў сваіх энергічных, да непрыстойнасці грубых намаганнях Жывату Цейвіча — Р. Качаткова, каб пераканацца ў гэтым.

У сям'і Цейвічаў бессаромны падман, бо такі жуды дзіплом доктара філасофіі атрымаў бедны юнак, які вучыўся пад імем сына Цейвіча. Так, разбурыўшы крававогонныя цагляны, на якіх трымаецца «прыстойнасць» гэтай сям'і, Нушыч разбурае будынак ханжаскай і хвівай буржуазнай маралі.

У зале Беларускай дзяржаўнай філармоніі адбыліся канцэрты маладой турэцкай піяністкі Ідзіл Бірэт. Праграма яе выступлення была вельмі разнастайнай і цікавай. І Бірэт выканала фартэп'янальныя творы Баха, Ліста, Шуберта, фартэп'янальнае сюіта «Карціны з выстаўкі» Мусаргскага, п'есы сучаснага заходняга кампазітара Шарнберга.

Есць такі тэрмін — «лёгкае камедыя». Драматургі часам баяцца яго як агню. Крытыкі, маўляў, «даказалі», што ад «лёгкай камедыі» да «лёгкаважкай» і аднаго кроку няма. Падэзраюць нават — які жэх! — што яны блізкія!

Браніславу Нушычу не баяўся лёгкай камедыі. У яго п'есы з'явіліся ўсім фарбамі геральдыі і з'явіліся гумар, вадаспад лясцоў незвычайна падае, якія пісьменнік умеў знайсці ў

Дэясна памагае гарманічнаму раскрыццю задуму пастаноўчыка і афармленне мастака. Уладзіміра Петрыча, якое парадзірае мяшчынскую ўтульнасць, безгустоўную раскошу «заможнага» дома памёршага багача. Выдатныя касцюмы югаслаўскага мастака Уладзіслава Лаліці.

Цяжка сказаць, што прынесла большую асалоду гледачам — востры сюжэт п'есы Нушыца «Засмучаная сям'я» ці яе сцэнічнае ўвасабленне. Але ясна, што ўдзельнікам спектакля ўдалося стварыць сапраўдны ансамбль.

Дэясна памагае гарманічнаму раскрыццю задуму пастаноўчыка і афармленне мастака. Уладзіміра Петрыча, якое парадзірае мяшчынскую ўтульнасць, безгустоўную раскошу «заможнага» дома памёршага багача. Выдатныя касцюмы югаслаўскага мастака Уладзіслава Лаліці.

У ГАСЦЯХ У ЧЫТАЧОЎ

□ Нядаўна ў гасці да працоўных Краснапольскага раёна прыехалі пісьменнікі Іван Шамкін, Міхась Скрыпка, Пётр Шацкерка, а таксама загадчык рэдакцыі «Роман-газеты» ўраджэнец Краснапольшчыны В. Ільякоў.

Аматары кнігі падзяліліся сваімі ўражаннямі аб творах, набіраючых у часопісах рэспублікі і «Роман-газеты», выказалі свае заўвагі.

Аб вясненнях савецкай літаратуры за сваё Савецкай Ціады і сваіх творчых планах расказалі прысутным І. Шамкін, В. Ільякоў, М. Скрыпка і П. Шацкерка.

Адбылася таксама сустрэча пісьменнікаў з чытачамі горада Чэркава. І. ЧАРНЯК.

Сцэна са спектакля «Пані міністрша» ў пастаноўцы Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы. У ролях: Жыкіні — артыстка В. Пола, Васі — артыст Ул. Дзядзюшка.

Браніславу Нушычу — адзін з самых выдатных прадастаўнікоў югаслаўскай драматычнай літаратуры — вельмі папулярны ў Савецкім Саюзе.

І тэатр заступае верны любімаму драматургу. Яшчэ не згас у памяці той спектакль, як пачаўся новы: сёлетні сезон папулярныя сталічны тэатр пачаў спектаклем «Засмучаная сям'я» пастанавленым у азнаменаванне 100-годдзя з дня нарадзіння сэрбскага класіка драматургіі.

П'еса Нушыца бязлітасна біцце сквапіліцу псіхалогію буржуаў. Сваёй памернага багача, сабраўшыся ў яго доме праз некалькі гадоў пасля пахавання, пачынаюць асноўную барацьбу за яго спадчыну. У кожнага з іх свой характар, свой спрыт у барацьбе. Але ўсе яны аднаго: уварваць кавалек пірага большы, адлінуць саперніка.

У кадры — Мая Плісецкая

На традыцыйным міжнародным кінафестывалі ў італьянскім горадзе Веронае фільм савецкіх кінадакументалістаў «Мая Плісецкая» (Цэнтральны студыя дакументальных фільмаў В. Рамісар В. Катаніні, Сцяпані В. Камісарэўскага, Аператара А. Хаўчына) ўдасцелены вышэйшай унагароды. Прадастаўлены многія замежныя фірмы выказалі жаданне набыць гэты фільм для паказу ў сваіх краінах. У нацыянальнай намінацыі выхадзіць на шырокі ўсесаюзны экран.

ЯК ЧОМБЕ «АДКРЫЎ КОНГА»

Калі пасля адыходу анархічных войск Чомбе стаў нягалеўскім прамежам, ён парнаў сабе з Калумбіям: «Пачакайце тры месяцы, і я знаваа адкрыць Конга».

Што ж «адкрыць» Чомбе? Аказваецца, усё сваё жыццё ён толькі і думаў, што пра... адзінаста і дабрабыт краіны. А каб расцець сумненні, паспяшаўся пакласці вянок ля помніка Лумумбы.

Гэта, так сказаць, кветачка. «Ягадкі» пачалі пацупаць з-за акіяна — і ў вялікай колькасці. З дапамога амерыканскай вайскавай тэхнікі Чомбе заняўся «ўтайманнем» Конга.

Але мабутаўскія сядзаты ўпарта дэманстравалі паўстанцам толькі свае спіны. Таму Чомбе свіснуў белым наймітам.

Сярод сяброў, што кінулі промжору выратавальным кіруц, адным з першых аказаўся вядомы расіст Фервуд. Для яго чорныя справы Чомбе куды больш важныя, чым колер яго фізіяноміі.

«Конга параўноўваюць з Калумбіем». Газета «Вашынгтон пост», «спасадзіўшы» Чомбе проста ў кіраванне вайска. Усё ж анімістычна значае: «Затое дома». Дарэмна спадзяванні.

Мал. Ул. БАРАНОУСКАГА.

ТРЫ НАДЗВЫЧАЙНЫЯ ЗНАХОДКІ

Гэта здарылася ў 1943 годзе ў асядзінным Ленінградзе. Па Выбаргскай старане ішла грузавая машына. Перад тым што разбураць нам бомаю домам шафэру даяцца сшыпніца. У кучы смецця, сярод знявечаных выбухам балей, жалезных ложкаў, хатняга скарбу шафэр убачыў некалькі падраных карцін і чыгуначную статуэтку, якая адлюстроўвала жанчыну ў старадаўнім прыгожым адзенні. Карціны аказаліся безнадзейна сапсаванымі. Статуэтка ж упала. Шафэр падняў яе і прывёз дадому.

Але ж яна існавала. Пра яе гаворыцца ў вялікай перапісцы паміж імператрыцай і скульптарам. А французскі мастацтвазнаўца Луі Рэо ў сваёй двухтомнай маняграфіі аб Фалькяне прама піша, што тэрактыва статуэтка французскага майстра паслужыла Фядоту Шубіну мадэлю для напісання ў час яго работы над статуяй Кацярыны.

Знаходку шафэра ўсё-такі трэба было набыць. Так яна і трапіла ў Рускі музей.

На заднім баку адліўкі Прасноў убацьму літары і дату: «ГАВЗ 1804». Разгадаць гэта скарчанне абазначэнне было няцяжка. Літары азначалі: «Гусеўскі Андрэй Батшова завод», а дата — час, калі ў сяле Гусь-Налезны (цяпер — Разаньскі вобласць) на чыгуначным заводзе рудараміслюбоца Андрэй Батшова была зроблена гэтая адліўка.

дэна Андрэя Першазваннага. Шырока вядомы другі шубініст бюст Рыгора Арлова, што знаходзіцца ў Маскве, у Трацякоўскай галерэі. Аднак цяпер, супастаўляючы мяркуецца, што «макоўскі» бюст, які значна ўступае «ленінградскаму» па сваіх мастацкіх вартасцях, выкананы, магчыма, не самім Шубіным, а кімсьці з яго памочнікаў-мармуроўчыкаў.

Многія вядошыя славуцы статуі рускага скульптара XVIII стагоддзя Міхаіла Казлоўскага — «Самсон, які раздзірае пашчу льва» (галюны з Пенцярэфскіх фантанаў) і статую Суворова на плошчы Суворова перад Марсавым полем у Ленінградзе.

У Казлоўскага існавала яшчэ адна цудоўная скульптура, лёс якой аказваўся таямнічым. Было вядома, што жыўчыў у Францыі ў дні Вялікай Французскай рэвалюцыі, Казлоўскі выліў у Парыжы ў 1790 годзе статую Палікрата, старажытнага правіцеля вострава Самос, антычнага тырана, якому напалкала суровая нара: ён быў прыкваны да дрэва. Адлюстраванне гэтай статуі

СТО ТЫСЯЧ ПЬСЬМАЎ ШТОДЗЁННА

Працоўныя сталіцы Беларусі вядуць вялікую прыватную перапіску. Паводле вядомых Мініскага паштамта, праз 60 гарадскіх аддзяленняў сувязі праходзіць штодзёна каля 100 тысяч п'ес і лістоў. Асабліва актыўнае перапіска мінчан у «тыдзень пісьмаў».

Патон карэспандэнцыі ўзрастае тады да 100 тысяч адпраўленаў за суткі. Яа сталіца, выкарыстоўвае прадаюча наветы і марні, ля паштовых аўтаматаў выстаўляюцца чаргі. Прыкладнае календарнае нумары Мінскага гарадскога філіяла Філіялістаў. Кожны хоча мець адбітак штампа спецазначэння на лістачках, на якія наклеены памяткі маркі. Акрамя таго, у аддзяленні Мінскага паштамта з выпаду спецазначэння прыбывае да п'яті тысяч наветраў ад календарна-

раў з іншых гарадоў, дзесяткі п'есам з наветарамі з-за мяжы. Учора ў сталіцы пачаўся чарговы «тыдзень пісьмаў». У будынку паштамта будуць праведзены цікавыя экскурсіі, перад наведвальнікамі выступіць лепшыя работнікі слупных сувязі.

У продаж наступіла вялікая партыя спецыяльных маркіраваных наветраў і календарных наветраў з адбіткам спецазначэння на лістачках, на якія наклеены памяткі маркі. Акрамя таго, у аддзяленні Мінскага гарадскога філіяла Філіялістаў. Кожны хоча мець адбітак штампа спецазначэння на лістачках, на якія наклеены памяткі маркі. Акрамя таго, у аддзяленні Мінскага паштамта з выпаду спецазначэння прыбывае да п'яті тысяч наветраў ад календарна-

«БЕЛАРУСЬ-62-С»

Прыгожая даўгаватая тумбача цёмнага адпаліраванага дрэва на высокіх лёгкіх ножках будзе цудоўным дадаткам да ансамбля сучаснай мэблі ў нашых дамах. Гэта стэрэадыя «Беларусь-62-С», выпуск якой пачне Мінскі радыёзавод у канцы кастрычніка гэтага года. Канструкцыя стэрэадыі распраца-

вана ў СКБ завода. Стэрэадыянае гуначнае і праіраваць выгода адрозніваюць яе ад сваіх папярэднікаў — радыёлы «Беларусь-59» і «Беларусь-62».

Стэрэадыянае пахадзіла і ў аснову распрацаваных у СКБ завода іншых апаратаў — радыёлы «Мінск-65» і тэледыяна «Беларусь-7», «Мінск-65» таксама апарат кансольнага тыпу са стэрэадыянавацаля і рэзервацыя.

Пакуль яшчэ не вызначаны знешні выгляд тэледыяна, але мяркуецца, што футляр апарата будзе ўяўляць сабой сучасны паўсервант з цёмнага дрэва. Новая тэледыяна будзе папулярна ў будучым годзе.

Л. КОБЕРВЕЙН.

народнага мастака СССР В. А. Сярэва. (М).
10 кастрычніка
Першая праграма. 11.00 — «Шахсенем і Гарыш». Мастацкі фільм. 16.15 — праграма перадач. 16.20 — для школьнікаў. «Прачытай і дывіся!» (М). 17.30 — для школьнікаў. «Да зямлі ішчэ далейка». 17.20 — «Піліпка». Кароткаметражны фільм для дзяцей. 17.40 — навіны з бланкітнага экрана. 18.30 — «Враты Магіі». 18.50 — «Этапы шчыльнасці». Перадача 4-я. 19.30 — кінанарыс. 19.30 — календар сексуальнага здароўя. 20.00 — мастацкі фільм «Календар Нанішані». Першая серыя. 21.00 — «Кіно». Стылістычны кінаадапці. 21.10 — «Шафэр таксі». Кароткаметражны фільм. 21.30 — тэлевізійныя навіны (М). 22.00 — «На агенцыі» (М).
Другая праграма. 17.20 — тэлевізійны афіс (М). 17.35 — адказы на пісьмы гледачоў (М). 17.50 — тэлевізійныя навіны (М). 18.00 — «Веды». «Соня і жыццё». «Літаратурныя навіны» (М). 19.00 — клуб «Нінападоўжык» (М). 20.10 — мастацкі фільм «Дзяўчына з банкі» (М).
11 кастрычніка
Першая праграма. 11.55 — праграма перадач. 12.00 — для школьнікаў. «Займальныя гісторыі». Расказы аб

п'якых выпадках у практычным вучэньні-гісторыкаў, географу археолагаў. 12.00 — мастацкі фільм для дзяцей. «Ты з'яўляешся вясёлым Усладзе». 13.30 — для вояў Савецкай Арміі і Флоту. На сустрэчу агітмастаў і самазаснаўшчых Удальцаў СССР. 14.00 — для вояў Савецкай Арміі і Флоту. Перадача 4-я. 19.30 — кінанарыс. 19.30 — календар сексуальнага здароўя. 20.00 — мастацкі фільм «Календар Нанішані». 2-я серыя. 19.20 — «Падарожжа па музычных тэатрах краіны». Перадача першая. 20.20 — «Маці і два тэатры». Музыцкі фільм. 20.30 — тэлевізійныя навіны (М). 21.00 — «На VIII летніх Алімпійскіх гульніх у Токіа». Акрашчкі (М).
Другая праграма. 12.20 — «Скарбы Трацякоўскай галерэі». В. Сяроў і Л. Пештан (М). 13.00 — «Слова плыне» (М). Перадача з Кішынёў. 17.00 — праграма перадач (М). 17.05 — для вояў Савецкай Арміі і Флоту. «Прыважэнне». 17.35 — «Міжважэнне» (М). 18.00 — мастацкі фільм «Дно» з ступені. 19.20 — «На прастарох Радзімы» (М). 19.30 — для 150-годдзя з дня нараджэння Лядмантара. Тэатр паэта і чытальніка (М).
«Літаратура і мастацтва» выходзіць у аўторак і пятніцу.
НАШ АДРАС І ТЭЛЕФОНЫ: г. Мінск, вул. Захарова, 19. Тэлефон прывітанай рэдакцыі — 3-24-61, імяніца галоўнага рэдактара — 3-25-25, адназначна саратара — 3-44-04, адрэдакцыя літаратуры — 3-21-53, адрэдакцыя мастацтва — 3-24-62, адрэдакцыя культуры — 3-22-04, адрэдакцыя інфармацыі — 3-44-04, выдавецтва — 3-19-52, бухгалтэры — 3-11-63.
«Літаратура і искусство» — орган Міністэрства культуры і праверана Саюза пісатэлей БССР. Мінск.
Індэкс 63856. Друкарня выдавецтва «Звязда». АТ 03139